

4. Луначек В.Е., Багач С.В. Управління туристсько-краєзнавчою роботою у загальноосвітніх навчальних закладах: Навчально-методичний посібник до курсу «Новітні технології в управлінні освітою». – Харків: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2011. – 43с.
5. Піскун С. А. Педагогічне краєзнавство в організації навчально-виховного процесу вищої школи / С.А. Піскун // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка (педагогічні науки). – 2007. – № 36. – С. 123-126.
6. Русова С.Ф. Націоналізація дошкільного виховання // Світло. –1912. – №4. – С.15.
7. Самойленко Г. В. Краєзнавство культурно-мистецьке та літературне : навч. посібн. / Григорій Васильович Самойленко. – Ніжин: НДПУ, 2001. – 150 с.
8. Софія Русова і Галичина. Збірник статей і матеріалів. – Івано-Франківськ: Вік, 1996. – С.33.
9. Танана С. М. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації краєзнавчої роботи / С. М. Танана. – С. 147-153.
10. О.В. Підготовка майбутніх учителів географії і біології до краєзнавчо-туристської роботи з учнями: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 [Електронний ресурс] / О.В. Тімець; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2001. – 22 с.
11. Шумілова І. Ф. Використання педагогічного краєзнавства в процесі підготовки майбутнього вчителя початкової школи / І.Ф. Шумілова // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ: БДПУ, 2009 – С.160-165.

У статті розкрито особливості підготовки майбутніх учителів до краєзнавчої роботи з учнями початкової школи. Розглянуто основні завдання, форми, методи і засоби, функції, умови такої підготовки в цілісному педагогічному процесі школи.

Ключові слова: підготовка майбутніх учителів до краєзнавчої роботи, підготовка майбутніх учителів до краєзнавчої роботи з учнями початкової школи.

В статье раскрыты особенности подготовки будущих учителей к краеведческой работе с учащимися начальной школы. Рассмотрены основные задачи, формы, методы и средства, функции, условия такой подготовки в целостном педагогическом процессе школы.

Ключевые слова: подготовка будущих учителей к краеведческой работы, подготовка будущих учителей к краеведческой работы с учащимися начальной школы.

The article exposed the training of teachers to work with students of local history Elementary School. Consider the basic tasks, forms, methods and tools, functions, provided such training in holistic pedagogical process school.

Keywords: training of teachers to local history work, the preparation of teachers to work with students of local history Elementary School.

УДК 37.032

В.В. Василик
м. Вінниця, Україна

ГУМАНІСТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ СИСТЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. Праця юриста базується на принципах гуманізму, що передбачають визнання людини найвищою цінністю, захист її гідності і громадянських прав. Людяність, людинолюбство – органічна властивість професії правника, її сутнісна характеристика. Повага і чуйність до людини, яка потребує допомоги, дозволяють молодшому спеціалісту юристу розв'язувати низку соціальних проблем: регулювати правові, економічні відносини людини з суспільством, надавати їй підтримку у самоствердженні та поверненні до повноцінного життя.

Гуманістичним за своєю природою є принцип визнання права кожного на самовизначення, тобто права будувати своє життя згідно з власним розумінням, особистісними потребами та пріоритетами. Це право є реальним виявом особистісної свободи. На практиці цей принцип означає максимальне врахування побажань клієнта, відмову від нав'язування клієнту власних думок і способів розв'язування проблем.

Незважаючи на престижність юридичної професії, рівень довіри і пошани українців до працівників юридичної праці досить низький. Із засобів масової інформації, а також

керуючись особистим досвідом, можна зробити висновок, що нерозуміння, душевна черствість, відверта грубість працівників юридичної праці спільно зі слабкою та малоефективною системою юстиції викликають недовіру в більшості людей до закону й негативну реакцію в адресу вітчизняних юристів. У таких умовах вирішення проблеми формування гуманістичної спрямованості особистості майбутнього юриста і досягнення ним відповідного високого професіоналізму стає соціально важливою справою.

Нині одним із ефективних напрямів підготовки майбутніх фахівців є впровадження компетентнісного підходу. Але за останні роки в зв'язку з усвідомленням криз освіти, культури і людини, загроз самому її існуванню відбувається переорієнтація на самоцінність людської особистості – мету, а не засіб суспільного розвитку. Суспільство має потребу в особистостях яскравих, самодостатніх, які відчують потребу в активній діяльності, здатних до усвідомленого вибору, а таку особистість може виховати тільки школа гуманістичної орієнтації. При цьому інтегральна модель освіти (суспільно й особистісно-орієнтована) дозволить уникнути ізоляції чи випинання особистісного аспекту в освітньому процесі, забезпечить оптимізацію взаємодії особистості й соціуму [7, с. 155].

Перед системою освіти постають принципово нові завдання. Освіта не має зводитись винятково до передавання знань і переучування людей. Вона має виконувати й такі функції, як формування нових особистісних якостей людини: критичне ставлення до себе, до своїх стереотипів і звичок, усвідомлення необхідності подолання відсталих поглядів, формування нових ціннісних орієнтацій, більш гнучкого мислення, настанов на діалог і співробітництво [7, с. 154].

Отже, на сучасному етапі розвитку нашої держави постає важлива проблема створення якісно нової національної системи освіти в Україні, яка б базувалась на засадах гуманізму та духовності. Завданням професійної освіти має бути не просто підготовка фахівця світового рівня, а й виховання високоосвіченої і духовно багатой людини з гуманістичними поглядами та переконаннями [9, с. 148].

Сучасне реформування освіти передбачає поступове збільшення її фундаментальності з одночасною гуманітаризацією і гуманізацією. При цьому освіта будь-якого рівня має надавати не лише вузькоспеціальну підготовку, а й формувати особистість, виховувати громадські, моральні якості, вчити сучасним формам спілкування, готувати до життєвих реалій. Стан сучасного соціуму, економічна криза, міжнаціональні та духовні конфлікти, духовна деградація ускладнюють життєдіяльність особистості. У таких умовах проблема гуманізації навчання і виховання стає винятково актуальною.

Аналіз наявних досліджень проблеми. Українські дослідники гуманізації вищої освіти [1-11], обстоюючи різні концепції гуманної освіти, єдині в одному: еволюція людини, її розвиток – це і є поступ гуманізму, це безальтернативний шлях розвитку вищої освіти. Якщо раніше основним компонентом навчально-виховного процесу були знання, то нині – особистісний розвиток і формування цілісної особистості [10]. У сучасному тлумаченні гуманізму акцент робиться на цілісне, універсальне становлення людської особистості. Ця універсальність розуміється як гармонійний розвиток її інтелектуальних, духовно-моральних і естетичних можливостей.

Результати численних досліджень, що були представлені на конференціях за останні 10 років [3; 4 та ін.] дають підстави зробити такі висновки:

- без гуманізації системи освіти й виховання молоді неможливо увійти в європейський світ і цивілізовано взаємодіяти в ньому;
- навчально-виховний процес у ВНЗ має бути людино-центристсько орієнтований; освіта має збільшувати свій гуманістично-духовний потенціал, щоб зберегти баланс, гармонію між природним і духовним у людині, запобігти можливості антропологічної кризи нашого народу;
- закладам освіти необхідно робити акцент на залучення студентів до гуманістично спрямованої моралі, мистецтва, філософії;

– розуміючи особливу роль системи освіти в глобальному соціокультурному процесі, необхідно долати звужене вузько-прагматичне ставлення до проблеми виховання особистості, орієнтувати освіту на гуманізацію всіх її структур і форм навчання з метою формування творчої, суспільно-активної й відповідальної особистості;

– стратегічним завданням освіти було і залишається формування розвиненої людини, яка має бути не лише високоосвіченим професіоналом, а й носієм загальнолюдських цінностей, національно-культурних норм і традицій, суб'єктом і творцем сучасної культури й цивілізації;

– необхідно зберігати й підтримувати наявний потенціал гуманітарних і суспільних дисциплін у ВНЗ, утримуватись від його обмеження та скорочення;

– духовність, культурна компетентність як характеристика сутності людини детермінують якість кваліфікаційних характеристик спеціаліста, визначають ступінь гуманізму фахівця, гарантують збереження світу природи й людини;

– формування гуманістичних орієнтацій і культурної компетентності не має розглядатися лише в колі проблем викладання гуманітарних дисциплін, ця проблема має інтегрувати зусилля всіх освітян;

– у гуманістичному навчанні й вихованні, зміні ставлення до окремої людини, зміні самої людини, підвищенні її відповідальності за майбутнє цивілізації закладено могутній антикризовий виховний потенціал;

– у період переходу до ринкових відносин гуманність є умовою гармонізації особистих і суспільних інтересів, вона знімає напруженість у стосунках між людьми, спонукає до прояву милосердя й доброчинності;

– гуманність, як багатогранний у своїх проявах феномен, має складну структуру, що співвідноситься з основними структурними компонентами особистості; опора на цей базисний фундамент підвищує виховний потенціал педагогічної діяльності, якщо ці структури в процесі формування гуманності є взаємопов'язаними та взаємодіючими.

Невирішені аспекти проблеми. Гуманізм, на нашу думку, є особливо цінним і необхідним для професійної діяльності юриста. Проте в педагогічній літературі вкрай рідко можна зустріти дослідження, присвячені гуманістичній спрямованості особистості юриста [8; 11] та гуманізації його професійної підготовки. У навчальному процесі юридичних ВНЗ як і раніше основна увага (а відповідно і педагогічний контроль) приділяється засвоєнню наукових знань і професійних методів організації діяльності, тоді як розвиток особистості майбутнього юриста, і, зокрема, тенденції формування його гуманістичної спрямованості залишаються за межами педагогічної експертизи.

Мета статті – визначити особливості гуманістичної спрямованості юриста та окреслити можливі шляхи гуманізації юридичної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш, ніж визначити особливості та можливі шляхи гуманізації юридичної освіти, здійснимо дефінітивний аналіз основних понять цього процесу. Гуманізм (від лат. *humanus* – людський) – це «система поглядів, що історично змінюється, яка визнає цінність людини як особистості, її право на волю, щастя, розвиток і прояв своїх здібностей, яка вважає благо людини критерієм оцінки соціальних інститутів, а принципи рівності, справедливості, людяності – бажаною нормою між людьми» [12, с. 130].

Гуманізм – це сукупність ідей і цінностей, які затверджують універсальну значущість людського буття в цілому й окремої особистості, зокрема. При такому тлумаченні гуманізм як певна система ціннісних орієнтацій та установок набуває значення суспільного ідеалу. Людина розглядається як найвища мета суспільного розвитку, в процесі якого забезпечується створення необхідних умов для повної реалізації всіх її потенцій, досягнення гармонії у соціально-економічній і духовній сферах життя, найвищого розквіту конкретної людської особистості.

Гуманізм – одна з найбільш фундаментальних характеристик суспільного буття й свідомості, суть якої полягає у ставленні людини до інших людей як до вищої цінності. Він виявляється в альтруїзмі, прагненні сіяти добро, у милосерді, жалі, бажанні допомагати

іншим. Проблема гуманізму нерозривно пов'язана з формальною та неформальною справедливістю, демократичною рівністю й пріоритетом волі. Отже, поняття гуманізація як похідне від понять «гуманізм» і «гуманність» виступає соціально-ціннісною та морально-психологічною основою громадського життя, відносин між людьми. В основних положеннях, прийнятих Болонською конвенцією, в основоположні принципи освіти, разом із завданнями диференціації, диверсифікації, багаторівневості, фундаменталізації, комп'ютеризації, індивідуалізації, неперервності, увійшли завдання гуманізації та гуманітаризації, що вважаються категоричним імперативом освіти ХХІ століття.

Гуманізація вищої освіти – це світоглядний і діяльнісний підхід до освіти, який не лише визнає, а й стверджує цінність студента як особистості, його право на якісну освіту, на свободу вибору, на розвиток і виявлення своїх здібностей, на визнання єдиним критерієм оцінювання діяльності викладача - якість особистості спеціаліста. Отже, з позицій гуманізму, кінцева мета навчання полягає в тому, щоб кожна людина могла стати повноцінним суб'єктом діяльності, пізнання та спілкування, тобто вільною, самостійною особистістю, яка відповідає за все, що відбувається в світі [1, с. 171].

Гуманізація освіти в педагогічній теорії і практиці розуміється як:

- упровадження в навчально-виховний процес ідей гуманізму, запропонованих великими просвітителями та педагогами минулого; це спрямування навчального закладу до піднесення особистості студента, забезпечення максимально сприятливих умов його розвитку, урахування його особистих цілей і запитів;

- принцип реформування системи освіти, суть якого полягає в утвердженні людини як найвищої цінності шляхом олюднення обставин педагогічного процесу;

- побудова педагогічного процесу на засадах гуманізму як визначального принципу загальнолюдської моралі, що включає: а) визнання права всіх учасників педагогічного процесу (викладача і студента) бути самим собою, що передбачає взаємне розуміння інтересів, запитів, взаємну довіру; б) визнання права всіх учасників педагогічного процесу на свій шлях самовдосконалення та творчості в процесі співробітництва в навчально-виховній діяльності; в) створення суспільством умов для радісного творчого життя всім учасникам педагогічного процесу.

Отже, міра гуманізації навчально-виховного процесу визначається тим, наскільки цей процес створює передумови для самореалізації особистості, розкриття всіх закладених у ній природних задатків, її здатності до самостійності, відповідальності та творчості.

Гуманістичний підхід вимагає, щоб головною метою навчально-виховного процесу було створення передумов для самореалізації особистості. Тобто, мова має йти про певну зміну ціннісних орієнтацій, які передбачають не докорінну зміну навчально-виховного процесу, а перестановку акцентів з економічної ефективності та максимального використання випускника вищого навчального закладу на користь держави, на інтереси кожного конкретного студента як особистості, задоволення його потреб, створення передумов для реалізації свого різнобічного потенціалу. При цьому не знімається завдання підготовки його як висококваліфікованого фахівця, без чого випускник вищого навчального закладу не може реалізувати себе як особистість.

Отже, гуманізація навчального процесу передбачає формування навчальних планів і технологій навчання в такий спосіб, щоб вони максимально враховували інтереси студентів у нових соціальних і економічних реальностях, а не тільки інтереси тих чи інших кафедр, ВНЗ, держави. Реалізація принципу гуманістичної спрямованості навчання в практиці ефективно впливає на розвиток у студента рефлексії та саморегуляції, на формування його ставлення до світу та відносин зі світом, до себе самого та з самим собою, на розвиток відчуття власної гідності, відповідальності, терпимості; на формування особистості – носія демократичних і гуманістичних відносин [1, с. 172].

Оскільки право є мірилом справедливості, то для правника дуже важливо мати світогляд, у центрі якого як найвища цінність і мірилом усього є людина. Для юриста вкрай важливими є почуття любові до людей і окремої особистості; глибока повага до людської

гідності; позитивне сприйняття індивідуальних особливостей іншої людини; визнання її прав і свобод; бажання співчувати та допомагати іншому; намагання робити добро й піклуватися про благо людей.

Необхідність гуманістичної спрямованості особистості юриста потребує гуманізації його професійної підготовки. У концепції гуманізації професійної підготовки майбутніх юристів ключовим має бути двоаспектне цілепокладання: розвиток у майбутніх правників індивідуально-особистісних гуманістичних якостей. Ці процеси є взаємозалежними, оскільки мета освіти розглядається, насамперед, як самоактуалізація і самореалізація особистості. Провідними компонентами гуманістичної спрямованості професійної освіти молодших спеціалістів юристів виступають орієнтації на ціннісно-смисловий і морально-етичний зміст навчання, внесення до освітнього процесу елементів духовної самотутності, національної ментальності, гуманних стосунків між викладачем і студентами.

Нині гуманізація юридичної освіти – це один із нових соціально-педагогічних принципів, який відображає спрямованість розвитку освіти на гуманні стосунки в суспільстві як загальнолюдську цінність. Гуманізацію, тобто «олюднення» юридичної освіти, в найбільш загальному плані можна охарактеризувати як побудову стосунків учасників освітнього процесу на основі зміни стилю педагогічного спілкування – від авторитарного до демократичного, подолання жорсткого маніпулювання свідомістю вихованців, практики індоктринації студентів – нав'язування їм непорушних стереотипів мислення, догм, які не підлягають критиці. Гуманізація націлена на посилення тих положень вітчизняної і зарубіжної педагогіки, які орієнтують на повагу до особистості студента, формування в нього самостійності, встановлення гуманних, довірчих стосунків між ним і викладачем.

Шляхи гуманізації юридичної освіти: а) формування відносин співробітництва між усіма учасниками педагогічного процесу; б) виховання в учасників педагогічного процесу морально-емоційної культури взаємовідносин; в) формування в майбутніх юристів емоційно-ціннісного досвіду розуміння людини; г) створення матеріально-технічних умов для нормального функціонування педагогічного процесу, що виховує гуманну особистість - ширю, людяну, доброзичливу, милосердну, із розвинутим почуттям власної гідності, поваги гідності іншої людини.

Концепція гуманної освіти віддає перевагу суб'єкт-суб'єктному навчальному процесу, де студент є активним, ініціативним, готовим до колективної інтелектуальної діяльності, яка може бути досягнута, наприклад, за допомогою проблемно-діалогового викладання. Активність досягається через почуття внутрішньої свободи, через визнання права на вибір. Для студента це може бути право на визначення власного темпу навчання, на формування пакету дисциплін з переліку можливих, на участь у всіх доступних видах навчальної, наукової чи іншої творчої роботи [6].

Здійснювана в країні перебудова загальноосвітньої і професійної школи, базується на творчому розвитку науки, органічно пов'язана з гуманізацією відносин у всіх сферах соціального життя. Нині гуманістичні орієнтири в педагогіці обстоюються концепціями життєтворчості особистості, національного виховання, українознавства як методології реформування національної освіти, синергетичної методології, філософії гуманного професіоналізму, гуманізації освіти [2, с. 227].

Пошук різними навчальними закладами шляхів вирішення проблеми гуманізації підготовки фахівців здійснюється як у напрямі оптимізації та інтенсифікації викладання навчальних дисциплін, так і в напрямі розробки гнучких систем навчання, покликаних забезпечити врахування індивідуальних пізнавальних особливостей студентів, їх інтересів і схильностей. Наразі можна говорити про такі стійкі тенденції гуманізації професійної освіти, як:

- інтеграція професійної та загальнокультурної підготовки фахівців у єдності з розвитком їхніх особистісних якостей;
- перехід від знаннєвої парадигми освіти до предметно-компетентнісної;
- організація навчального процесу на принципах відкритої освіти та ін.

Побудова демократичного суспільства зумовлює зростання ролі людини, її духовних якостей у здійсненні їх перетворень. Зміцнення законності, правопорядку піднімають проблему формування правової свідомості молоді України. Настав час розуміння дійсної цінності правової форми суспільних відносин, всебічного розвитку гуманістичного й високоморального потенціалу права. Тому в суспільстві є гостра потреба у формуванні моральності та духовності правового мислення, гуманізації правових почуттів, що є складовими внутрішнього духовного імперативу майбутнього юриста.

Нові політичні орієнтири державотворення України змінили правові перспективи та цінності. У сфері правової ідеології утверджуються ідеї гуманізму, соціальної справедливості. Тому сучасні навчальні заклади, що готують юристів, мають прийняти інші пріоритети, стати зорієнтованими на людську індивідуальність, формування гуманістичних цінностей у майбутніх юристів [11, с. 150]. Сучасне призначення юридичної освіти полягає не стільки в засвоєнні студентами фундаментальних і професійних знань про державу і право, скільки у формуванні гуманістичних цінностей особистості, адже для юристів основним покликанням є захист прав і свобод на гуманістичних принципах [11, с. 150]. Це накладає особливу відповідальність на підготовку гуманістично орієнтованих юридичних кадрів, які не просто формально оволоділи зовнішніми ознаками гуманізму та способами їх втілення у власній діяльності, але у яких гуманістична спрямованість стала провідною, дієвою рисою особистості, органічно інтегрувалася в систему життєвих і професійних установок і мотивів.

Проблема гуманістичної спрямованості юриста є надзвичайно актуальною для сучасної юридичної практики, адже дослідження професійного спілкування правників із клієнтами засвідчило, що у своїй фаховій діяльності вони недостатньо зорієнтовані на гуманістичні відносини. Тому важливими є проблеми визначення поняття «гуманістична спрямованість юриста», аналіз наукових підходів до вивчення цього феномену та вивчення його структури.

У структурі гуманістичної спрямованості майбутніх фахівців науковці виокремлюють такі компоненти: когнітивний (знання та уявлення особистості про гуманізм, гуманність, гуманістичну спрямованість фахівця в цілому); емоційно-ціннісний (формування гуманістичних почуттів та мотивів до їх виявлення); діяльнісний (свідомий вибір поведінки та дій відповідно до загальних моральних цінностей та ідеалів суспільства) [8].

На нашу думку, гуманістична спрямованість майбутнього юриста – це синтез взаємопов'язаних структурних компонентів: мотиваційний (високий рівень мотивації до оволодіння професією, правова мотивація, прагнення до самовдосконалення); знаннєвий (знання та уявлення особистості про гуманізм, гуманність, гуманістичну спрямованість фахівця в цілому); емоційно-ціннісний (домінування альтруїстичних, емпатійних установок у роботі з людьми, відкритість, чуйність, милосердність, толерантність, рефлексія); поведінковий (діалогічність, готовність до співпраці, схильність індивіда до активної гуманістичної діяльності, свідомий вибір поведінки та дій відповідно до загальних моральних цінностей та ідеалів суспільства).

Нині ми переживаємо період посиленої уваги до людини, коли формуються нові цінності гуманістичного спрямування. Вплив такої тенденції виявляється в зміні таких структурних компонентів системи освіти як мета, зміст, форми і засоби освітньо-виховної діяльності. У більш розгорнутому варіанті аналізована тенденція включає такі складові, як: національна спрямованість освіти; відкритість системи освіти; перенесення акценту з навчальної діяльності викладача на діяльність студента; перехід від репродуктивного навчання до продуктивного; самоствердження особистості за умов педагогічної підтримки; перетворення позицій педагога і студента в особистісно рівноправні; творча спрямованість навчального процесу; перехід від регламентовано-контролюючих способів організації навчального процесу до активно-розвивальних; наступність і неперервність освіти [6, с. 50].

Кінцевою метою гуманістичного спрямування підготовки майбутніх юристів є розвиток професійно підготовленої морально-духовної гуманістично спрямованої особистості. Гуманістична спрямованість, на думку І. Зязюна, є однією з найважливіших характеристик

професійної майстерності людини. Вона засвідчує утвердження словом і працею найвищих духовних цінностей, моральних норм поведінки і стосунків [5].

Аналізуючи дані теорії і практики, ми розглядаємо гуманізацію професійної підготовки юристів як цілісний цілеспрямований процес високоорганізованої та взаємозумовленої комплексної діяльності викладача і студента, що базується на встановленні істинно суб'єктних відносин, пошані один до одного, довірі, задоволенні і схваленні особистісних потреб, мотивів і цілей інших учасників педагогічного процесу як значущих. При цьому саме педагог забезпечує встановлення таких відносин, тобто знає, в чому суть таких відносин, відчуває потребу їх реалізовувати та вміє організовувати навчально-виховний процес відповідним чином у конкретних умовах педагогічної діяльності.

Під гуманістичною спрямованістю професійної підготовки розуміємо таку особистісно зорієнтовану освіту, яка: а) інтегрує уявлення людини про добро, істину, справедливість, нескороминущу цінність інших людей, моральні норми суспільства і соціуму; б) детермінує емоційно-ціннісну сферу мотивами альтруїзму, співпереживання (емпатії), соціальної відповідальності за власні дії; в) стійко визначає поведінку та вчинки в ситуаціях морального вибору шляхом їх зіставлення з вищими загальнолюдськими цінностями та ідеалами, г) є сукупністю інваріантних спонук і способів дії, що проявляються незалежно від умов і ситуацій, в яких людина знаходиться.

Література:

1. Ващенко І. В. Гуманістичні цінності як основа формування нового покоління / І. В. Ващенко, В. О. Тюріна // Проблеми гуманізму освіти. Збірник матеріалів науково-методичної конференції, м. Вінниця, 21-22 травня 2002 р. В 2-х томах. Том 2. – Вінниця: Універсум – Вінниця, 2002. – С.169-172.
2. Волкова Н. П. Основи гуманізації взаємин вчителя й учнів / Н. П. Волкова // Проблеми гуманізму освіти. Збірник матеріалів науково-методичної конференції, м. Вінниця, 21-22 травня 2002 р. В 2-х томах. Том 2. – Вінниця: Універсум – Вінниця, 2002. – С.227-232.
3. Гуманізація вищої освіти: філософські виміри: Збірник статей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції 30 червня-2 липня 2004. – Суми; Бердянськ, 2004. – 276 с.
4. Гуманізація та гуманітаризація професійної освіти: Науково-методичний збірник / АПН України; Інститут педагогіки і психології професійної освіти / І.А. Зязюн (ред.). – К., 1996. – 160 с.
5. Зязюн І.А. Гуманістична парадигма в освіті / Зязюн І.А. // Коцепція гуманізму в становленні та розвитку професійної освіти. – Одеса, 1997. – С.4-9.
6. Кісіль М. В. Гуманізація вищої освіти як сучасна тенденція / М. В. Кісіль // Інноваційний розвиток суспільства за умов крос-культурних взаємодій : матеріали конференції. – Суми, 2008. – С.49-51.
7. Мартинова Л. Гуманізація освіти як умова формування гуманної особистості /Лілія Мартинова, Олена Трапля //Імідж сучасного педагога: науково-практичний освітньо-популярний часопис. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2003. – №5-6 (34-35). – С.154-156.
8. Муравьева Л. В. Формирование гуманистической направленности личности будущего юриста в образовательном процессе вуза / Муравьева Людмила Вячеславовна // Дис...канд.пед.наук 13.00.08: Теория и методика профессионального образования. – Белгород, 2005. – 182 с.
9. Олійник Л. І. До питання гуманістичних пріоритетів сучасної освіти / Л. І. Олійник // Творчість, духовність, гуманізм в просторі освіти : Зб.доп.наук.-практ.конф. – Вінниця: «Універсум-Вінниця», 1998. – С.148-153.
10. Романенко М. І. Гуманізація освіти: концептуальні проблеми та практичний досвід / Романенко М. І. – Наукова монографія. - Дніпропетровськ, Видавництво «Промінь», 2001. – 342 с.
11. Савіщенко В. М. Методологічні основи формування гуманістичних цінностей у майбутніх юристів / В. М. Савіщенко // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : Зб.наук.пр. – Вип.9 (23). – Харків: НТУ «ХПІ», 2008. – С.150-153.
12. Философский энциклопедический словарь. – М., 1983. – С.130-131.

У статті визначено особливості гуманістичної спрямованості юриста та окреслені можливі шляхи гуманізації юридичної освіти.

Ключові слова: гуманізм, гуманізація освіти, гуманістична спрямованість особистості, юрист.

В статье определены особенности гуманистической направленности юриста и очерчены возможные пути гуманизации юридического образования.

Ключевые слова: гуманизм, гуманизация образования, гуманистическая направленность личности, юрист.

In the article the features of humanism orientation of lawyer are certain and outlined the possible ways of humanizing of juridical education.

Keywords: *humanism, humanizing of education, humanism orientation personality, lawyer.*

УДК 398:37.091.2:930.24

М.П. Вовк
м. Київ, Україна

ФОЛЬКЛОР У ВИМІРАХ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ТЕРЕНАХ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЕКСКУРС

В умовах глобалізаційних процесів у освітньому просторі, нівелювання національного досвіту освітньої практики значної ваги набула проблема модернізації підготовки конкурентоспроможних фахівців, які б гідно представляли певну науково-освітню галузь у світовому, європейському вимірах. Ця проблема стосується і підготовки педагогів-словесників в українських класичних і педагогічних університетах, зокрема щодо необхідності модернізації системи фольклористичної підготовки, у якій не спостерігається активізація вивчення історичного фольклористично-педагогічного досвіду навіть у межах засвоєння переважно єдиного базового курсу «Український фольклор». Саме тому такої актуальності набула проблема оновлення змісту фольклористичної підготовки педагогів-словесників, у якій має відбутись переорієнтація на ґрунтовне засвоєння національного науково-педагогічного досвіду вивчення фольклору в різних навчальних закладах з метою формування власної ціннісної спрямованості професійної діяльності впродовж усього життя.

Довготривалий період зародження традицій вивчення народної словесності у класичних університетах відзначається кількома етапами входження фольклорної складової у зміст навчання і виховання відповідних навчальних закладів. Аксіологічно-ціннісне ставлення до народної творчості в етнопедагогічній системі виховання трансформувалось у фактор формування патріотичної свідомості молоді у козацький період, пізніше – як чинник культуромовної зорієнтованості навчання у братських школах. Педагогічна система Києво-Могилянської академії, діяльність її викладачів засвідчує дієвість народно-мистецького компоненту у зародженні вертепної драми, а також мотивовано художнє використання фольклорного багатства української культури для підготовки вчителів, священників з європейським типом мислення, згідно з яким пріоритет надавався знанням і поціновуванню здобутків усної народної творчості. Фольклористично-етнографічна діяльність діячів «Руської трійці» (Галичина) та гуртка любителів української народності (Харківський університет) у 1830 – 1840-х рр. стала передумовою становлення теоретико-методологічних, практично-діяльнісних засад вивчення народної словесності у класичних університетах, що пов'язано, передусім, із викладацько-науковою роботою М. Максимовича в Університеті Святого Володимира – засновника української (зокрема й університетської) фольклористики.

У контексті ретроспективного аналізу процесу становлення освіти в Україні ключову роль відігравав фольклор, педагогічний потенціал якого, безумовно, здобув доказове підґрунтя саме в народній педагогічній моделі виховання і навчання. Цій проблемі присвячено праці Л. Медвідь, В. Ликова, Є. Сявак та ін. Освіта козацької доби, діяльність братських шкіл, Києво-Могилянської академії з їх орієнтованістю на патріотичне виховання молоді, фахівців з національно свідомою світоглядною позицією на основі лінгвістичного, етнографічного, фольклорного арсеналу культури стала об'єктом дослідження Б. Ступарика, М. Левківського, З. Хижняк, О. Лавріненка та ін. Окремі аспекти історії зародження університетських фольклористичних студій, перші кроки у вивченні уснопоетичної традиції у контексті розробки лінгвістичної, літературознавчої, етнографічної проблематики «гуртка любителів української народності» (Харківський університет) та «Руської трійці» (Львівський університет) висвітлені у працях Р. Кирчіва, Г. Дем'яна, С. Грици та ін. Водночас виникла